

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKOLCSOS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: **DR. BOROS GYÖRGY.**

Husvétii ima.

Isten, mindenható Szent Felség! Égnek és földnek ura, az emberiségnek szerető édes Atyja! Reménykedő szívvel borulunk le előtted, hogy imádjuk és magasztaljuk a te nevedet. Nem azért, hogy imádva légy, hanem azért, hogy mi imádkozzunk; hogy erőt, lelkesedést és kitartást nyerjünk az imában levő áldás által; hogy a mi kicsiny életünknek jelentőségét fölismerjük azáltal, hogy az örökkévalóság részesei leszünk. Érez-zük, hogy az ima szárnyain Tehozzád jutunk; Tebened megtaláljuk az élet értékét és jelentőségét. A nagy-pénteki gyász után elhozod az örök élet dicsőséges reményét: az igaz életnek, az erénynek, hűségnek soha el nem muló diadalát.

Oh küld el, minekünk áldott Isten, a boldog megnyugvának, a hegyeket mozgató hitnek áldott diadalát, hadd ünnepelhessünk mi is örömmel, megnyugvánal, a szeretet nagy és magasztos elvének győzelmével. Segítsd meg az emberiséget arra, hogy a husvétii hit: az igazság diadala vezérelje minden cselekvésében és a te országodnak: a szeretet, béke, egymás értékeinek munkálása legyen legfőbb célja. Ámen.

1939. április 4. Cluj, Románia

Varga Dénes életmunkája.¹

(1851—1938.)

Integer vitae scelerisque purus...

Bizonyára sokunknak szívében visszhangzottak ezek a horatiusi jellemző szavak, mikor elolvastuk a rövid hirt, hogy Varga Dénes nincs többé. Megilletődésünk annál őszintébb lehetett, mert nagyon jól tudjuk, hogy Varga Dénes, amíg élt, sohasem törekedett arra, hogy a nagy nyilvánosság tudomást vegyen róla. Nem akart mindenáron érvényesülni, de minden erővel használni akart az ügynek, melynek szolgálatába állott. Ezt tudtuk róla mindnyájan, akik ismertük, szerettük és becsültük őt, jól tudtuk, mikor az ő vezetése alatt tanítottunk, érezték a tanulók és csaknem egy félszázadon át éppen a tanulók révén Torda-Aranyos egész társadalma tudatában volt annak, hogy összeomolhat az egész világ, a romok eltemethetik a gyöngye, félénk vagy megriadt embereket, — Varga Dénest azonban nem lehet megrendíteni: ő a feltétlen megbízható ember, a megbízható magyar, a hívő unitárius, a tiszta életű, büntől mentes polgár...

Integer vitae scelerisque purus...

Varga Dénes a magyarság leghősibb korábban élte gyermek-és ifjkorát és különös próbatevése a sorsnak, hogy munkáját újabb sorsdöntő időben kelleit abbahagynia. A szabadságharc tragikus lezajlása után született s az abszolutizmus alatt volt oka és alkalma magába szívni a zsarnokság iránti megvető gyűlöletet.

Az unitárius kultúra és tanügy differenciálódása csak a múlt század negyvenes éveiben következik be. A lelkesképzés csak 1845-ben válik el a studiumoktól, ami az elkülönülés idejében új és fontos részletproblémákat jelent az iskolaügy sikkján. Ezeknek az új kérdéseknek fáradhatatlan apostola Brassai, aki példamutató munkával vitte előbbre a tankönyvkérdés fejlődését, a fizikai szertárak, laboratóriumok felszerelését, az ásványgyűjtést, próbatanítást. S az iskolai munkával párhuzamosan harcolni kell az autonómiáért, a magyar nyelv és szellem fejlődéséért az Önképzőkör szervezése és az Apolló Dalkör megalakítása útján. Ebben a buzgalomban a fiatal Varga Dénest is ott látjuk. Amit Kriza János szelleme, Ferencz József koncepciói, Bölöni Farkas Sándor lelkesedése megteremtettek, azt a fiataloknak kell ápolni és megőrizni. Varga Dénes buzgó és megértő lélekkel élte át azt az időt, mely átmenetet jelent az abszolutizmusból a szabadságba s amely az egyházi autonómia mellett, ha óvatosan is, helyet ad az állami ellenőrzésnek. Ő volt az első teológus az unitárius egyházban, akit csak a tanári szakvizsga megállása után választottak meg rendes tanárnak. A magyarságnak és unitárius szellemiségnek egyaránt kritikus idejében élte át fiatalságát Varga Dénes s mivel a ma-

¹ Az *Unitárius Értésítőből* vettük át e cikket. Lapunk szűk terjedelméhez képest csak rövidítve.

gyarságot és unitárizmust csak Erdély földje tartotta elválaszthatatlan szintézisben, nyugodtan megállapíthatjuk, hogy Varga Dénes gyermek- és ifjúkora impresszióinál, férfikorában vállalt missziós munkájánál fogva a transszilvanizmus egyik apostoli uttörője volt.

Ha ez a magyar szellemtörténet egyéb részében megvolt, ami kétségtelen, még nagyobb mértékben nyilatkozott meg az iskolaéletben. A pedagógiában is volt transszilvanizmus, mely átgurta, a héthegyek tradíciójához izesítette még azt is, amit máshonnan átvett. Ámde ennek a nevelési transszilvanizmusnak legeredetibb kifejezője éppen az unitárius pedagógia, mely egészen az erdélyi szellem terméke. Különös és sajátos szellemi termék ez, mert kifejezetten és tudatosan ápolta azt a lelkiséget, melyet Dávid Ferenc szuggesztív egyénisége determinált s melynek hatását később a hitviták, az egyház fennállásáért vívott küzdelmek, a nagy unitárius szellemiségek: Szentábrahámi Mihály, Kriza János, Ferencz József működése még jobban elmélyítettek. *Különös* ez az unitárius pedagógia, mert egészen erdélyi termék (az angol és amerikai egyházi kapcsolatok csak a XIX. században kezdődnek) és *univerzális*, mert mindég tudott reagálni az új eszmeáramlatokra, magába tudta olvasztani, az élő élet részévé tudta tenni, ami igazán érték.

Az unitárius pedagógiának kemény történeti leckéket kellett kiállania. Eltekintve Dávid Ferenc életének diadalmas korszakától, mely János Zsigmondot is megnyerte az unitárius gondolatnak és vallásnak, sok üldözésen és elgáncsoláson kellett átmennie s „megélni“ csak nagy körültekintéssel tudott. Figyelnie kellett Erdély szemkezeti érdekeire, az európai eszmeáramlásokra, az uralkodóház szempontjaira, a Dávid Ferenc determinálta hagyományokra; *egészen erdélyinek és egészen európainak* kellett lennie egyszerre. Részletmunkák apró műveleteit és a fogalmak összegezését egyszerre kellett végeznie.

Varga Dénes ambiciózus ifju volt, kitűnő diák, aki európai horizontra szélesíti ismereteit külföldön. Tanulását a szentmihályi falusi iskolában kezdte, a gimnáziumi osztályokat Toroczkón, Tordán, Kolozsvárt végezte s itt tett kitűnően érettségi vizsgálatot is. A tanítás áldozatos szolgálatát már Tordán megízlelte, mikor ötödik gimnazista korában az unitárius iskola I. elemi osztályát minden tárgyból tanította. A teológia elvégzése után három évig iskolafőnök és köztanító volt. Mint harmadéves teológus rendkívüli hallgatóként, később rendes hallgató gyanánt iratkozott be a bölcsészeti karra. Két évig tanul ezután a londoni Manchester New College akadémiáján, amikor az Egyházi Főtanács előbb ideiglenes, majd később — tanári oklevelének megszerzése és pappá való felszentelése után — rendes tanárnak választja a tordai iskolához. Előbb tanára, majd igazgatója a tordai intézetnek és itt jogosan felbukkan a kérdés: hogyan elégedett meg az ambiciózus, Londonban tanult fiatal tanár a tordai intézet adta szűk keretekkel. S erre a kérdésre a transszilvanizmus adja meg a feleletet, az a különös lelkiség, mely a lokális köteleességeket is univerzálisnak érzi,

összefüggésben látja tennivalóit: az unitárius eszme, az unitárius közösség és világszemlélet — távolabbról Erdély és a magyarság szellemi életével.

A tordai állás *elhivatás* volt Varga Dénesnek, egészen betöltötte lelkét. A lelkiileg jól felkészült ember a kicsiny körben is egész feladatot lát, melyet csak teljes odaadással lehet megoldani.

„Örök vigyázatok a strázsán“ — mondta a költő. Nos: Varga Dénes jól vigyázott a strázsán. Olyan volt, mint a jó pap, aki holtig tanul. A *tordai unitárius gimnázium történetéből* látjuk, hogy Varga Dénes misszióknak érezte feladatát, melyre folyton erősítette lelkét. Az unitárius egyházban már 1859-ben szükségét érzik a tordai unitárius gimnázium története megírásának. 1893-ban bízzák meg vele Varga Dénest és Borbély Györgyöt. Varga évtizedekig gyűjti az adatokat, de nincs gyűjtésével megelégedve. Még 1900-ban is vissza akar lépni, mert nem akar hiányos munkával előállni. Csek Benczédi Gergely biztatására szánja rá magát, hogy a felkutatott adatok alapján megírja a könyvet. S Kénosi Tözsér János Matriculái, Uzoni Fosztó István latin nyelvű egyháztörténete, Orbán Balázs Torda és környéke s a maga széleskörű egyháztörténelmi kutatásai alapján 1907-ben megírta A tordai gimnázium történetét, mely *egyike a magyar neveléstörténet legbecesebb monografiáinak*. Nemcsak lokális büszkeség vezette e munkában, de az a meggyőződés is, hogy ebben hazánk művelődésének egyik jelentős részét ismerteti meg s hogy a múlt felmérése nélkül nem lehet a jövőt építeni.

S Varga Dénes ebben a hatalmas könyvben szeretettel és tárgyilagosan méri fel Torda multját s ebben a tordai gimnázium történetét, mely *első bölcsője volt a tiszta unitárizmusnak*, mert alapítása a vallás első elterjedésével esett egybe. Mély átélés és pontos ismeretek jellemzik ezt a munkát, mely feltűnteti az unitárizmus diadalmas és üldöztetési napjait, a tordai országgyűléseket, melyek 1557—1568-ig világtörténelmi viszonylatban is nagyszerű dátumai a lelkiismereti szabadságnak. Nem takarja el a komor időköt, de büszke örömmel állapítja meg, hogy „e hitvallás terjedése a felvilágosodás és műveltség terjedésével versenyt tartott; ahol e hitfelekezetet tért foglalt, városokban úgy, mint falvakban, mindenfelé iskolák keletkeztek, melyeket a hivek nagy áldozatokkal hoztak létre és tartottak fenn.“ S a lokális érték megállapítása történelmi erővé lesz e megállapításnál: „Dávid Ferenc mellett elítéltetésekor, 1579. január 1-én, vejein kívül Óvári Péter és Sztárai Miklós tordai papok állottak, hogy a gyanúsított egyházat istenadta tehetségük szerint a hamis vádaktól megvédelmezzék“.

Aprólékos, de sohasem fölösleges szeretettel időzik az iskola épületének, javításának minden részleténél, mintha féltő buzgalommal minden követ újra egymásra akarna rakni s nem feledkezik meg arról a jellemző felirat-versről, mely az iskola falán a tudomány édességeinek és illatának megízlelésére csalogatja a növendékeket:

*„Nem élvezi tavasznak illatát
S a rejtekben nem lel hyblai mézet
Szűrős bokortól ki félti magát:
Tövis védi a rózsát, méh a mézet.*

Nemcsak a könyvnek legfontosabb része, de Varga Dénes felküldetere is leginkább jellemző az iskola eddigi rektorainak sorozatos jellemzése. Bármennyire objektívek is arcképei, mégis felmelegszik hangja, mikor egy-egy elődjének életét és munkáját feltárja. S felvonulnak a történeti fejlődés keretében: Bogáthi Fazekas Miklós, Szentmártoni Végh István, Koncz Boldizsár, Kénosi Tözsér János, Nagy János, Kozma Mihály, Aranyosrákosi Székely Sándor, Sebes Pál, Pálffy Károly jól megrajzolt nevelői és emberi alakjai. És felvonulnak az érdekesnél érdekesebb és jellemzőnét is jellemzőbb adatok a tordai unitárius iskola sajátosan kialakult életéről, a különös rendszabályokról, bűnügyekről s „némelyeknek erkölcsi közeleztvényeiről“, az esküdtek szerepéről és esküformáiról, a tordai diákok színjátszásáról etc. s mindez úgy van megírva, ahogyan csak teljes lelki átéléssel és az ismeretek biztos birtokában lehet valamit megírni. Mi, akik az ő irányítása mellett tanítottunk, nagyon jól tudjuk, milyen őszintén átélté ő ezt az iskolatörténetet. Tudjuk, hogy mintaképei voltak a nagy elődök közt, akikhez méltó igyekezett lenni. Vallásossága, melyet lelki alkatán, s egyháztörténeti tanulmányain kívül az angol unitárius szabadelvű gondolkodás mélyített el, végigkísérte egész életét. Magyarsága magától érthető volt, ezt neki sohasem kellett hangsúlyoznia. Igazságos érzése, ítélkezése tanulók vagy tanítók felett közismert volt. Megalkuvást nem ismert és elitélő véleményét sohasem hallgatta el. Nem szeretett embert megbántani, de még a bántó kritikát is inkább kimondta, mintsem hogy az iskolaügynek ártson egy személyi hiba elhallgatásával. A tanulók értékelésében példaadóan igazságos volt. Felekezet, nemzetiség, barátság, vagyoni állás nem billentette soha jobbra vagy balra ítélete mérlegét. Az órák betartásában az óramű pontosságával járt el s ezt munkatársaitól is megkivánta. Az iskola legjobb tradíciói váltak vérré benne.

A tordai gimnázium története hozzátartozott Varga Dénes életmunkájához. Egy apostoli lelkű ember konfessziója volt ez és még ma is jól használható forrása az erdélyi magyar iskolaügynek. Két fontos esemény határmegyéjén született a könyv. 1907-ben járt le az állammal kötött szerződés, mely a polgári iskolát az unitárius iskolával egyesítette és ugyanekkor készült az unitárius egyház az államnak átadni a tordai gimnáziumot. Ha erre anyagi okok kényszerítették is az egyházat, annál fontosabb érdek volt az unitárius szellem megóvása. Ennek a szellemnek megóvására sokat jelentett ez a könyv és sokat jelentett az egyház kikötése, hogy az állam az alkalmazott tanárokkal együtt veszi át az intézetet. De legtöbbet jelentett Varga Dénes személye.

Az állami átvétel felekezeti harcokat provokált, melyeknek kinos részleteit nem akarjuk felidézni. E felekezeti harcokba a városi tanácsnak is be'e kellett szólnia és a tanári testületnek is nem egyszer állást kellett foglalnia. Ilyenkor éreztük, hogy a jellem a tehetségek koronája: ilyenkor éreztük, hogy Varga Dénes hatása nem zárult le azzal az időponttal, melyben a sors végzéséből állami vezetés alá került az iskola . . .

Még egyszer eljőttek a sorsdöntő napok. Az imperiumváltás után az állami gimnázium román kézbe került s az unitárius egyház erkölcsi felügyelete alatt ismét megalakult a magyarság részére az unitárius gimnázium. Most ismét egész emberre volt szükség, most ismét Varga Dénes vállalta a vezetést. S dolgozott, irányított tovább, ameddig a külső erők meg nem gátolták. Leiki erejéből mindég tell az áldozatra.

Tíz éve láttam őt utoljára, mikor tordai otthonában meglátogattam. Soha azelőtt nem láttam ilyen elérzékenyülnék. Könyveze beszélt az elmúlt időkről. Mennyi élmény szánthatott végig a lelkén, amíg megtette a nagy utat 1851-től 1928-ig és azon túl . . . Ő már megpihent, mi pedig gazdagabbak vagyunk egy keménygerincű és tisztalelkű ember emlékével . . .

Kemény Gábor.

* * *

Az új német vallás-reformáció.

A világháboru utáni nagy összeomlás a német népet is súlyosan érintette. Ez a hatalmas többmilliós nép, mely a biztos győzelem tudatában indult neki a nagy háborunak, most megalázottan, elszegényedve ébredt tudatára reménységeinek kudarcára. Természetesen ez a rideg valóság nem járt minden megpróbáltatás nélkül. A nép súlyos lelki válságba jutott. És mint ahogy ez mindig lenni szokott egyéni életünkben is, amikor úgy érezzük, hogy minden e hagyott e világon, akkor önkéntelenül is menekvést, vigaszt és gyógyulást ott keresünk, ahol reméljük és hisszük, hogy van egy nálunknál hatalmasabb és jobb erő, mely egyedül képes bekötözni sebeinket. Így fordult az álmaiban csalódott nagy német nép is spontán vágyakozással az Isten felé, akitől egyedül várt feleletet azokra a súlyos kérdésekre, hogy miért kellett elbuknia, megáztatást és nyomorúságot szenvednie. A vallás misztikus mélységeiben igyekezett elmerülni és itt gondolt feleletet találni kérdéseire. Ha az igazságos szerető és jó Isten őket elbukni engedte, akkor bizonyára a hibát önmagukban kell keresniök és végül is az a meggyőződés kezdett kialakulni bennük, hogy súlyos helyzetük nem egyéb, mint Isten büntetése vétkeikért. Ilyen körülmények között lépett föl ennek az ideológiának legklasszikusabb képviselője Barth Károly lelkész, aki teológiájában az „eredendő bün tanát“, az emberi erőnek, erkölcsi képességeknek hiányát domborította ki. (Dualis praedestinatio). Az elkeseredett néplélek talajára ez a tan termékeny magként hullott és amit termett,

egy általános borulató világnézet volt. A nép hovatovább jobban jobban kezdte hinni bűnös voltát és sorsában ennek csak igazolását látta. Ennek természetes következménye volt azután, hogy ez a borulató és folytonosan csak „mea culpa” kiáltó nép elvesztette a magasabbrendű népi elhivatottságában vetett hitét, mert hiszen vallásos lelkületének kérdéseire is csak az előrelrendelés tanát kapta válaszképpen a dogmatikus egyház részéről, mely ebben a tanban látta teológiájának csúcspontját. Még azok is, akik úgy vélték, hogy az egyház által adott dogmai hitvallás nem elégti ki szomszjas lelküket és az egyházon kívül igyekeztek megnyugvást találni, nem tudták mentesíteni magukat a tömeglélek általános pesszimizmusa alól és így többnyire olyan divatos szellemáramlatokhoz csatlakoztak, amelyek a legsötétebb atheizmus-hoz, kommunizmushoz és sok esetben anarchiához vezetett. A nép lelkülete természetesen a gyakorlati életre is rányomta a maga sötét bélyegét. A gazdasági helyzet minden területe megsínylelte az életnek csak sötét oldalát látó és sok lemondással telített emberek ténykedését.

A helyzet mindinkább tarthatatlanná vált. Ha ez a hatalmas nép nem akart végérvényesen elbukni, úgy gyökerében kellett megváltozzék. Le kellett vetkőznie világnézetének sötét színeit, népi értékének és elhivatottságának tudatára kellett, hogy ébredjen. Egy új lelki reformációnak kellett jönnie, melynek hivatása megtisztítani a lelkeket minden ráneheződő és kétségbeejtő teher-től, új célokat kellett kitzúnie és új világosságot árasztania, mely minden lelket egyformán átmelegít, egybeolvaszt és föllekesít. És az új reformációnak akadtak lelkes apostolai, akik fölismerték a helyzet sürgős orvoslásának szükségességét és merték vállalni a nehéz harcot az elpuhultság, a lemondás és a sötétlátás szellemével. És megszületett a hitlerizmus. mint a nemzeti gondolat, az erő, közösségben vetett hit, a népi elhivatottság és öntudatos jövőben bizás képviselője. Fölismerték azt a régi nagy igazságot, hogy minden igaz életnek előbb biztos lelki alapot kell teremteni. Ha új népet akarunk teremteni, mely egy jövőben vetett hit alapján dolgozik és alkot, akkor ennek a népnek először új lelket kell adnunk: öntudatosat, nagy tettekre vállalkozó és derülátó lelket. A lélekhez pedig az Isten áll legközelebb, akit a vallásos hit köt össze az emberrel. Tehát az új lelki alap megteremtéséhez az új vallásos lélek megteremtése vált szükségessé a német nép számára is. Erre a nagy feladatra vállalkozott a hitlerizmus egyik legmarkánsabb képviselője Rosenberg, a Führer egyik legmeghittebb embere, aki mint az összehasonlító vallástudományak és a történelemnek egyik legjobb ismerője, élesen látta meg, hogy a történelem folyamán azok a népek tudtak igazán maradandót és nagyot alkotni, akik az erős nemzeti öntudatuk mellett az ezzel szorosan összefüggő optimisztikus vallásos világnézet alapjára építettek. Természetes volt tehát, hogy az összekötkezés Rosenberg és a praedestinatio tanára fölépített dogmatikus

teológia között elkerülhetetlen volt. Az egyház súlyosnak találta a támadást, mely őt érte, mint ahogy ez valóban így is volt, hiszen hogyha feladja rendszerének egyik legerősebb alapját, az eredendő bűn tanát, félős volt, hogy egész teológiai rendszerük és ezzel egyházuk is széthull. Synkrétizálni, összeegyeztetni ebben az esetben lehetetlenség volt. Hiszen Rosenberg „Protestáns Zarándokok Rómában“ című írásában éppen az „eredendő bűn tanát“ támadja élesen és veti el, mint a nemzeti szociálista derülátó világnézettel teljes mértékben összeférhetetlen tant. Látva pedig azt, hogy vallásos világnézetét a hivatalos és merev dogmákkal magát körülvevő egyházon keresztül nem tudja a nép lelkébe átültetni, új formát keresett, melynek keretében rendszerét kifejtheti és tisztultabb Isten fogalmát és derülátót, nemzeti alapon álló vallásos világnézetét közkinccsá teheti. Így született meg az új „Német vallás,“ mely miután a keresztény Isten-fogalmat és elnevezést a vele élesen szembenálló dogmatikus egyházak sajátították ki, ősi német ősvallási elemeket vett magába, melyeket azonban főképpen csak keretül használ új vallásos világnézetük kifejtéséhez. Természetesen a dogmatikus egyházak fel is használták ezt arra, hogy Rosenberget és követőjét, mint Isten-tagadó, bomlasztó elemeket tüntessék fel, akik a kereszténységnek esküdt ellenségei. Erre vezethetők vissza igen sok esetben azok a súlyos összeütközések, amelyek az állam és az egyház között még ma is fennállanak.

Végül is föltehető valaki a kérdést, hogy miért kísérletezik ez az új vallásos irányzat Németországban ilyen látszólag visszaesést mutató pogány formákkal, hiszen ha Rosenberg és követői vallásos világnézetének legfőbb alapja az optimista világnézet, a praedestináció tanának elvetése, a végtelen fejlődésben való hit és a népek jóra és nagyraihivatottságának stb. gondolata, amely az egy igaz Istentől van, akkor ilt vagyunk mi unitáriusok. Mi, akik mindezt keresztény alapon, mint Jézusnak igaz követői képviseljük. Ennek magyarázatát abban találhatjuk, hogy Rosenberg az unitarizmusnak csak azt a nyugati államokban élő válfaját ismerhette meg, mely még nem tudott mentesülni a talán kissé túlzó egyénieskedéstől és nem lévén egységes, egyetemes egyházszervezeti formája sem, nem látszott alkalmasnak a szervezett és népi közösséget kihangsúlyozó új nemzeti vallásos világnézet számára. Mi erdélyi unitáriusok pedig, akik úgy egyházszervezeti rendszerünk, mint a túlzó individualizmustól ment unitarizmusunk révén talán alkalmasak lettünk volna a német új vallásnak kialakítására, sajnos nagyon távol esünk ahhoz, hogy figyelmüket fölkelthetjük volna.

Mindenesetre örömmel tölthet el bennünket az a tudat, hogyha még csak tapogatózva is, de az unitarizmus éltető ereje és vallásos világnézetünk szépsége, megfogja hódítani a világot.

R. Filep Imre.

Lelkészi jelentés

a Bukaresti Unitárius Missziói Egyházközség 1938. évi történetéről.¹⁾

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Ismét összejöttünk, hogy egy év eseményein végigtekintsünk s a visszapillantás után tekintetünket a jövőre vessük. Számbavétele és tervezgetés. Rövidre foglalva ez a mi életünk menete. Áttekinteni a munkamezőt, melyen munkásokul rendelt a Gondviselés s miután számbavettük az általunk végzett munkát, tovább szövögetni az ezután elvégzendő munka reménység fonalát.

E visszapillantás alkalmával jó előre le kell szegezmem, hogy — hála a Gondviselés segítő jóságának — az elmúlt évben is sikerült egyházközségünk hajóját előbbre vinnünk s a reménység vizein egy biztatóbb kilátásokkal kecsegtető új évbe átvezérelnünk.

Igyekezve rövidre foglalni a beszámolást, jelentésemet a következőkben tehetem meg:

A múlt évben öt keblitanácsi gyűlést tartottunk (jan. 23, május 1, jun. 19, aug. 17 és dec. 29-én). Évi rendes közgyűlésünket 1938. február 17-én tartottuk meg. Ezen kívül egy rendkívüli közgyűlést tartottunk az esperesi vizsgálat alkalmával 1938. május 8-án s egy diszkozgyűlést 1938. június 5-én, (mely alkalommal egyházközségünk öt éves fennállása évfordulója alkalmából tartottunk ünnepséget).

Gyűléseink általában nagyon látogatottak voltak.

Az esperesi vizsgálat alkalmával tartott közgyűlésen hiveink szép számmal voltak jelen s az esperesi vizsgálat meglegedését fejezte ki hiveink templomlátogatási buzgósága az egyházközség belső élete felett. Külön kiemelkedőnek tartotta esperesi vizsgálat a Nők Szövetsége és Ifjúsági Egylet munkáját s az egyletek vezetőségének és tagjainak elismerését tolmácsolta a felvett jegyzőkönyvben is.

Diszkozgyűlésünk alkalmával egyházközségünk öt éves fennállásának szenteltünk ünnepet. Dr. Kiss Elek, egyházi főjegyző ur, személyesen vett részt ünnepségünkön Egyházi Főhatóságunk képviselőletében s az ünnepi istentiszteleten pünkössti egyházi beszédet és urvacsorai ágendát tartott, majd az istentisztelet utáni diszkozgyűlésen Egyházi Főhatóságunk nevében üdvözlő beszédet mondott. Beszédében kiemelte missziói munkánk fontosságát s e munka eredményességére Isten áldását kérte. Ugyaneznap d. u. a ref. elemi iskola dísztermében vallásos ünnepélyt tartottunk, mely alkalommal a dísztermet megtöltő közönség előtt Dr. Kiss Elek főjegyző ur tartott nagyon értékes előadást „Az unitárius kereszténység vallás-erkölcsi megalapozásáról.“

Év folyamán az anyakönyvi bejegyzések a következők voltak:

¹ Abban a reményben adjuk közre, hogy hitbeli testvéreinket széles körben érdekli az okiráltsági misszió.

Megkereszteltetett négy fiu és 1 leány, mind törvényes. Megesketetett 7 pár, 1 tiszta unitárius, 2 unitárius férfi róm. kat. nővel, 2 unitárius férfi ref. nővel s 2 unitárius nő ref. férfivel. (Az esetleges vadházasságokra nézve nehéz képet nyernünk a város nagy terjedelme s hiveink magánéletének nehezebb megismerése miatti). Konfirmált 6 leány (fiu egy sem). A konfirmáltak közül 3 Bukarestben, 3 Buşteniben állt elő. Ez a létszám szokatlannul alacsony volt. Az 1939. évben a konfirmálók száma 15—20 közt lesz. Elhalálozás kettő volt; egy 23 éves katona s egy másfél éves gyermek. Áttérés útján gyarapodtunk kilenc személlyel, 6 férfi, 1 nő és 2 gyermek; tőlünk kitért egy férfi és egy nő, mindkettő az ortodox egyházba.

Hiveink létszámát pontosan megállapítani az állandó beözönlés és hazamenetel miatt nem tudtuk. Nyilvántartásunkon átlag ezer személy körül van a mindenkori létszám, de ha a bukaresti magyarság nagy létszámára gondolunk, legalább is kétszeresére tehető még azoknak a száma, akik nyilvántartásunkban nem szerepelnek. Hiveink nyilvántartása és felkeresések útján újabb, eddig nálunk nyilván nem tartott hiveink után való érdeklődés munkája oly sok időt vett igénybe, hogy lelkész mindentféle irányú munkája mellett sikeresnek mondható.

Istentiszteleteink elé látogatottak, ha azt vesszük, hogy öt évvel ezelőtt a vasárnaponkinti átlag 21 volt s most 32, de nem elég látogatott, ha hiveink tényleges létszámát vesszük alapul. E tekintetben menteségül hozható fel a város nagy terjedelme s az a tény, hogy a távolról jövőknek személyenkint 10—14 lejbe kerül a villamosköltség, de nem menteség ez akkor, ha arra gondolunk, hogy ezt az áldozatot lelkiekben való gyarapodásunk érdekében hozzuk, s még hozzávehetjük azt is, hogy egy hónapban legalább egyszer mindenki meghozhatná ezt az áldozatot s már akkor is szebb volna az eredmény. Ugyancsak menteségnek tekinthető az a tény, (sajnos, hogy még mi kell menteséget keresnünk hiveink számára) hogy az istentiszteleti helyiségünk, a bérelt iskolai terem semmi vallásos elmélyedést, különösebb vonzó hatást nem vált ki a maga szemléltető fali képeivel, harci jeleneteivel, vagy kényelmetlen (gyermekek számára készített) padjaival. Ha egyszer a „saját“ helyiségünkben jöhetnénk össze, legyen az akármilyen szerény, az érdeklődés hiveink részéről is remélem nagyobb lenne. Külön kiemelkedőnek tartom azt a tényt, hogy Ifjúsági Körünk megalakulása óta ifjúságunk sokkal buzgóbban látogatja az istentiszteleteket, amiért illesse elismerés őket.

Az urvacsorával élők létszáma év folyamán nagy emelkedést mutatott. Mig a múlt évben, illetve 1937-ben, az urvacsorával élők átlag létszáma ünnepenkint 65 volt, 1938-ban ez a létszám 77-re emelkedett. Külön kiemelendő husvéti istentiszteletünk, mely alkalommal magyar husvétkor 130 személy vett urvacsorát (román husvétkor még 15 személy). Karácsonykor szintén több hívünk vett urvacsorát, mint az eltelt 6 év alatt bármely karácsonykor.

(Folytatjuk.)

Egy új próbálkozás.

A nemzetközi szabadelvű vallásos ifjúság egyesülete 1938. év nyarán Leersumban (Hollandia) tartott konferenciája alkalmával újból felvetette azt az igen fontos kérdést, hogy mit tehetnénk mi szabadelvű vallásos ifjúság az embertestvériség elmélyítése és annak szélesebb körben való megvalósítása érdekében?

Belátva azt, hogy senkit látatlanban sem szeretni, sem gyűlölni nem lehet, de egy népet és annak tagjait megismerni a maguk va'óságában csak személyes érintkezés útján lehet, segíteni akarja az ifjúságot az egymás megismerésében. Hiszen kétségtelen, hogy sokkal többet ér valamelyik országban eltölteni egy hónapot, mint tíz könyvet elolvasni róla.

A konferencia arra a határozatra jutott, hogy egy széleskörű nemzetközi ifjúsági csereakciót kell létesíteni a különböző nemzetek szabadelvű vallásos ifjúsága között. Ennek a mozgalomnak a vezetésével engem bízta meg, azt remélve, hogy angliai, amerikai, hollandiai, cseh- és magyarországi és erdélyi széleskörű ismeretsegemnél fogva képes leszek ennek a fontos munkakörnek a betöltésére. Sokat nem kérdeztek tőlem, hogy vállalom, hanem csak ideállítottak a posztra és most cselekedni kell.

A nemzetközi szabadelvű vallásos ifjúságnak ez egy új próbálkozása, melyet minden szülőnek és ifjunak meg kell ragadni és boldogan készülnie egy igazi értékes nyárra.

A csereakció szabályai egy néhány pontban foglalhatók össze:

1. A folyamodványban kimutatandó, hogy a folyamodó melyik országot vagy várost kívánja meglátogatni, ott szeretne-e valamelyes tanulmányt végezni és mennyi ideig szándékszik ott maradni. Ehez a folyamodványhoz csatolnia kell a helybeli lelkész és az ifjúsági vezető (ha van) javaslatát, egy fényképet és egy rövid önéletrajzot.

2. Előzőleg személyesen is levelet kell váltania „csere családjával.”

3. A cseregyermek a család fogadott gyermekei lesznek arra a bizonyos időre. A csere eredménye természetesen a személyek egyéniségétől és jó érzésétől van függővé téve.

4. Minden család felelős az elfogadott gyermeke ellátásáért és a teljes szülői szeretetben való részesítésért. Minden család úgy kell bánjék és vigyázzon a fogadott gyermekére, mint ahogyan kívánja, hogy az ő gyermekével bánjanak.

Az utiköltséget természetesen mindenki saját maga fedezi. Korhatár tizenhatévtől harmincöt évig. Bármely nemű és foglalkozású unitárius ifju folyamodhatik.

A folyamodványokat kérem legkésőbb május 1-ig címemre küldeni.

*Harringtonné Szánthó Vilma,
Morschongel 9, Leiden, Hollandia.*

TŰZHELY MELLETT

Kataszó.

B... község határán, a nyugati oldalon van egy helyiség, melyet *Kataszónak* hívnak. E helyen két hatalmas gyertyánfa állott, melyeknek árnyékában nyári szénacsinálás idején oly kellemes volt megpihenni. Diákkoromban, — haj, de régen volt — a nyári szünidőn gyakran pihentem meg szénacsinálás közben ezek alatt a fák alatt s ekkor kérdeztem meg édesanyámtól: miért kapta ez a hely a *Kataszó* különös nevet. Édesanyám elmesélte nekem a *Kataszó* név történetét, Nagyon szép, nagyon érdekes történet. Még eddig sohasem olvastam írásban. Jegyezzük föl, hogy e szép történet ne menjen feledésbe.

Kataszó mondát egykoron, egy szép napsütéses délután így mondá el édesanyám a gyertyánfák árnyékában.

Ezen a helyen valamikor réges-régen egy nagy erdő volt, az erdőben pedig hatalmas nagy barlang. Az erdő nagyon sűrű volt, a barlang szája pedig kicsiny és így a falu népe nagy veszedelmek idején a barlangba szokott menekülni. Kiténő hely volt, mert az ellenség a sűrű erdő miatt nem talált az elmenekültekre. A barlangban nagy termek, patakok, kiténő források voltak, egy kis falu sokáig megélt ott, hogyha elegendő élelmet vihettek be magukkal.

1242-ben a magyarokat óriási veszedelem fenyegette. Egy óriási nagy tatár hadsereg lepte el az országot. A „kutyafejű“ tatárok mindent elpusztítottak utjukban. A falvakat és városokat fölégették, az embereket, aggodat, nőket és gyermekeket irgalmatlanul lemészárolták. Amikor B... felé közeledett a gyilkos tatár népség, a falu népe összeszedte a legszükségesebb dolgokat, élelmet, ruházatot és a barlangba menekült. Egy vitéz, bátor legény: István, künn maradt, hogy figyelje az eseményeket, mint az előőrsök szokták. István az erdő szélén lesbe állott és figyelte a tatár csorda működését. Hát bizony ez a művelet nem volt áldásos, mert a falut felgyújtották, az állatokat elhajtották. A tatároknak gyanus volt, hogy senkit sem találtak otthon. Emiatt mindenfelé nagy kutatást rendeztek. Felkutatták az egész erdőt és Istvánt elfogták.

A foglyot vallatóra fogták, hogy mondja el: hol vannak a falusiak. Ezt István a világ minden kincséért sem árulta el. Ezért halálra ítélték és kegyetlen kinok között kivégezték, Orrát, fülét, karjait levágták s azután a fejét kétfelé hasították. István némán tűrte a szenvedéseket, de a halála pillanatában mátkájának: Katának a nevét elsóhajtotta. A tatárok már rég benn voltak az or-

számban s egy kevésbé megtanultak magyarul. Ahogy István maghalt, bementek az erdőbe és egy magyarul tádó tatár nagy hangon kiáltotta! Kata hó! Kata hó! Kata hó!

Kata a barlangban mindennap imádkozott a vőlegényeért. A tatár kiáltását a vőlegénye szavának vélte. És a kiáltásra válaszolt: Itt vagyok: gyere ide te is! Az öregek hiába intették, hogy hallgasson. A szerelmes szív nem tud hallgatni. A tatár meghallotta a Kata szavát. Az ellenséges horda fölfedezte a *Kata szavára* a rejtkehelyet s a népet lemészárolta. Azóta ezt a helyiséget *Kataszónak* nevezik a Kata megszólalása miatt.

* * *

Igy adja elő a monda a *Kataszó* név keletkezését. A tatárok rég visszavonultak ázsiai hazájukba, a barlang rég eltűnt, a régi nagy erdőségnek az utolsó fáját is kivágták, vagy kidőlt a földből és *Kataszó* területén gondozott kaszálók és megművelt szántóföldek vannak. Tavasz és nyári időben minden az életről és termékenységről beszél. Csak a hely neve: a *Kataszó* beszél egy gyászos, fájdalmas történetről. Ne feledjük el az ily történeteket!...

B. P.

Kenyér és bor.

**A kalapácsütések halkulnak,
Mellyel a Krisztust szegezik fára ...
S az utvonal mindegyre tisztultabb,
Mely felfelé visz a Golgotára.**

**Ott minden nyom szilárd talajt talál,
Melyen állhat életét megvetve ...
S a nagypénteki orkán ha eláll,
Bizón nézhet aztán a keresztre.**

**S az izsó, mely a Szentszájig ért fel,
Meghajolva törten hull a porba,
Az ecet megédesül s cseppjei ...
Vérré váltan hullanak a porba.**

**S a Test, mely érettünk megtöretett
Hitet adott, erőt, szent nyugalmat ...
S a Templom hasadt kárpitja felett
Harmadnap állt, Égi birodalmad!**

Dull Lászlóné, Szent-Iványi Anna.

A keresztény vallás elemei kérdésekben és feleletekben.

Az unitáriusok értelme szerint.

Befejező közlemény.

XXIV.

Reméled-e, hogy az Idvezítő Úr Jézust valaha meglátod?

Igen is; mert őt rendelte az Isten ítélőbiróvá, hogy az emberi lelkeket megítélje a végnapon; ő fog engem is egykor megítélni a szerint, a mint ez életben cselekedtem jót, avagy gonoszt.

XXV.

Mint lesz dolgod a jövő életben, ha jó voltál a jelenben?

1. A boldog mennyországban leszek az Istennél, édes Idvezítőm s minden jó lelkek társaságában.

2. A jövő életben ismerni és érteni fogom mindazt, valamit e földön nem voltam képes átlátni és megérteni.

3. Ott nem érzek többé semmi szenvedést, betegséget, nyomorúságot; örökké tartó lesz örömöm és boldogságom.

XXVI.

Hát ha rossz voltál a földön, mint lesz dolgod a jövő életben?

1. Akkor soha sem lehetek az Istennél, mert hozzá, mint leg-tisztább lélekehez, csak tiszta lelkek közeledhetnek.

2. Ki leszek zárva a kegyes és jó lelkek boldog örömeiből; mert a rossz és istentelen lélek szükségképpen örökké boldogtalan.

XXVII.

Hogy idvességedet haszonnal munkálhassad, mire van neked minden pillanatban szükséged?

Szükségem van az Isten erősítő szent Lelkére, valamint mi emberek testi szükségünkben sem lehetünk el az Isten segedelme nélkül: szintoly szükséges ez nekünk a mi lelki szükségünkben, arra nézve t. i., hogy naponként bölcsőbbek, erényesebbek és boldogabbak lehessünk.

XXVIII.

Az Isten szent Lelke munkálkodik-e ma is a keresztény emberben?

1. Az Isten szent Lelke ma is munkálkodik én bennem; felvilágosítja értelmemet, hogy az igazat és jót megismerjem; erősíti akaratomat, hogy a mit jónak, igaznak lenni megismertem, a mellett állhatatos legyek.

2. Megismerteti velem gyengeségemet, s megtérésre és jobbulásra indít; vigasztal inségben, nyomorúságban s eleveníti szívemben az örök élet édes reményét.

XXIX.

Mi módon munkálkodik az emberben a szent Lélek?

1. Nem valami csodálatos, rendkívüli módon, hogy felesleges lenne azáltal az embernek önmunkássága.

2. Az Isten nem teszi helyettem azt, a mit magam megtehetek és tenni kötelességem, hanem csak eszközök által munkálkodik bennem, melyeket az ő bölcs gondviselése nyújt nekem s hathatossá teszen lelkemben. Ezen eszközöket szükség használnom s minél lelkesebben használnom, annál inkább munkálkodik a szent Lélek.

XXX.

Mondj elő néhányat azon eszközök közül, melyek által a jónak, az erénynek gyakorlását naponként könnyítheted s előmozdíthatod?

1. Imádnom kell gyakran az Istent s jóvóltát hálásan emlegetnem. A reggel, a dél, az alkony, derült és borult órák egyaránt hívják a buzgó lelket szívbeli ömledezésre.

2. Emlékeznem kell szüntelen arról, hogy én az Isten szemei előtt vagyok.

3. Minden estve fontolgatnom kell, mi jót mivelttem, vagy mulasztottam el a lefolyt napon, hogy a holnapot mánál jobban használjam.

4. Kerülnöm kell a rosszak társaságát s igyekeznem megnyerni a jók barátságát.

5. A Jézus Krisztus példáját mindenek felett szemem előtt kell tartanom.

6. A vasárnapot és ünnepnapokat jól kell használnom. Csendes- és figyelmesnek kell lennem az Istenházában; hálával és nagy örömmel kell fogadnom szülőim jó tanácsát, tanítóim oktatását s a jó és hasznos könyvek olvasását minden időtöltésnél inkább szeretnem.

7. Keresztséget látva, azt kell meggondolnom, hogy engem is csecsemő koromban vízzel megöntöttek, vagy megkereszteltek; azért kötelességem lelki tisztaságra törekedni, melyet a keresztségi tiszta víz ábrázol s Istenemnek s Idvezítőmnek rendületlenül hive lenni.

8. Annak idejében élnem kell gyakran az Úrívacsorával, mely a szent asztali kenyér és bor által ábrázolja az Úr Jézusnak érettünk megtörtetett testét és kiontatott vérét s alkalmat szolgáltat nekünk embertársainkkal való egyességünket s keresztyeni hitünket nyilván vallani a világ előtt.

9. A Bibliát, vagy a Szentírást gyakran kell olvasnom, mint a legjobb könyvet, mely az Istennek szent akaratját előmbe adja; kötelességimre emlékeztet, és azoknak hü teljesítésére buzdít; s egyszerűságot javít és megnyugtat.

VÉGE.

A keresztény vallás elemei kérdésekben és feleletekben. (Az unitáriusok értelme szerint). Channing E. Vilmos kis kátéját, melyet boldogemlékü Kriza János püspök fordított volt le magyar nyelvre, s melyet az elemi iskolában sokáig tanítottak is, lapunkban folytatólagosan közreadtunk és belőle külön lenyomatot is készítettünk. A közreadással és különlenyomat készítéssel nem gondoltunk arra, hogy e kis káté ismét bevonuljon az elemi iskolai tankönyvek közé, hanem az, hogy a közelmúltnak ezt az értékét megmentsük a feledéstől. E kis könyvecske az első, mely a dézsi egyezkedés bilincsei nélkül jelent meg. Az unitárius vallás szellemi épületébe szervesen belekerült. Meggyőződésünk szerint a jövőt csak úgy építhetjük s keresen, ha a múlt értékeit sem feledjük el. A kis káté 5 lei és a postaköltség. Megrendelhető a Dávid Ferenc Egyletnél.

Az Unitárius Konfirmációi Emlék legujabb kiadása megjelent új átdolgozásban. A régi cikkek mellett olvashatják Dr. Varga Béla és Dr. Kiss Elek főjegyző cikkeit. Az emlék ára 5 lei és a postaköltség. Megrendelhető az Unitárius Közlöny kiadóhivatalánál. Szeretnők, ha egyes központi helyeken lakó lelkész társaink vállalkoznának a szétküldésre, mert kisebb mennyiségben való szétküldés nagyon költséges. A nyomdaárak pedig nagyon magasak. Kiadványainkkal csak úgy tudunk kijönni anyagilag, ha az illetékesek segítségünkre jönnek szíves közreműködésükkel.

Az Unitárius Közlöny előfizetése. Hogyan áll kedves hit-rokonunk az Unitárius Közlöny díjaival? Ne feledje el, hogy az Unitárius Közlöny elfogadása a törvény szerint is kötelezővé teszi a díjak befizetését (kivéve, akiknek missziói példányként jár!) Mi szeretettel küldjük a lapot hittestvéreinknek. Ugyanazt a szeretetet kérjük kedves olvasóinktól is. A hátralékok és előfizetések beküldését minél előbb kérjük. A lakásváltozást is kérjük bejelenteni.

Az Unitárius Közlöny előfizetési ára évi 36 lei. A D. F. E. évi rendes tagsági díja 60 lej. A D. F. E. örökös alapítói díja 1000 lej. A rendes- és alapító-tagok egyleti tagsági jogaik gyakorlása mellett kapják az Unitárius Közlönyt is. Az előfizetési díj csak a Közlönyre jogosít. Kívánatos tehát, hogy mindenki lépjen be az egylet tagjai sorába s díjait rendezze. Egyleti jogait csak az gyakorolhatja, aki tagsági díjait rendezte. Előfizetés külföldre 90 lej. Minden pénzküldemény Gálfi Lőrinc pénztáros címére küldendő Cluj, Calea Marechal Foch 12.

Halálozások.

Özv. Kádár Lázárné sz. Horváth Eliza néhai boldogemlékü Kádár Lázár korondi lelkész, keresztköri egyházköri jegyző neje 89 éves korában, özvegységének 26-ik évében, rövid szenvedés után február 13-án elhunyt. A megboldogult papné nagy családnak volt életadója és élető leke. Azok közé az anyák közé tartozott, akik a családban találták föl hivatásuk teljességét. Gyermekai és unokái mellett az egész unitárius egyház gyászolja a boldogemlékü matrona halálát. Az igazak emléke áldott; a menyeyei Atya kebelében legyen áldott a pihenése!

Simonffy Gizike, Simonffy Tamás C. F. R. tisztviselő és neje Csegezy Ida kedves leánya, életének 22-ik évében február hó 18-án hosszas és súlyos szenvedés után csendesen elhunyt. A megboldogult élete csak ígéret, egy szép ígéret volt s ezért maradt mélységes fájdalom a szülők és testvérek lelkében. A mindenható Isten adjon égi boldogságot a sokat szenvedett léleknek, a szülőknek és testvéreknek pedig megnyugvást, vigasztalódást!

Lőrinczy Józsefné. Súlyos gyász érte *Lőrinczi Domokos* kissolymosi lelkésztársunkat. Január hó 25-én halt meg édes anyja *Lőrinczy Józsefné sz. Taar Zsuzsánna* 74 éves korában Csekefalván. A családjáért élő és dolgozó székelyasszonyok mintaképe volt. Kiterjedt rokonság fájlalja a veszteséget. Mi is őszinte kartársi és unitárius testvéri szeretetünk mély részvételével osztozunk lelkésztársunk gyászában.

Pázsint Antal gazdatiszt meghalt 31 éves korában Dálnokon szívszélhűdés következtében. Néhai Pázsint Mihály lelkésznek volt legkisebb fia az első feleségétől. Özvegy Pázsint Mihályné március 2-án temettette el, akinek mostohagyermeké volt. Emléke legyen áldott, nyugodjék csendesen az anyaföld ölében.

Fohász.

*Uram, csónakom zátonyra futott...
Szememben elégett már a könny...
E végtelen vizen, így, hova jutok?
Sorsomban nem lesz napfény, öröm?*

*Uram, a sajkám elrohant az árral...
Hiába vetém latba az erőm...
Megtelt iszappal, tengeri sárral...
S Te szóltál Uram;
„E sajkát összetöröm...”*

*Uram, Te add a fát, miből sajkám készült...
Uram, Te azt összetörheted..
Te láttad, hogy csónakom felett vész ült...
Uram, a sajka, a hullám a Tied.*

Nemes Nagy Mártha.

Az Unitárius Nőszövetsége közgyűlése.

Az Unitárius Nőszövetsége évi rendes közgyűlését március hó 21-én, d. u. 4 órakor tartotta meg a Cal. Mar. Foch 10 szám alatt levő helyiségében a tagok és vendégek élénk érdeklődése mellett. A közgyűlés most is, mint mindenkor imával kezdődött. Az imát Benczédi Pál kollégiumi vallástanár mondotta. Azután özv. Csifó Salamonné elnöknő szeretetteljes, tartalmas beszéddel nyitotta meg a közgyűlést. A tartalmas megnyitó egy jól vezetett és hivatása magaslatán álló egyesület állandó és szeretetteljes munkakörébe világított be. Szeretetteljes szavakkal üdvözölte a tagokat és a különböző más öregek megjelent képviselőit. Ezután Lőrinczy Istvánné tartotta meg az egész évi munkakört magába foglaló titkári jelentését. A tömör és alapos munkát magába foglaló jelentésnek főbb adatait az alábbiakban közöljük. Mindenek előtt megemlékezett a Nőszövetsége veszteségeiről: a nagytevékenységű és erős akaratu Dr. Boros Györgyné tb. elnöknő, a halkszavu, méla akkordokat pengető költőnő: Ürmösi Károlyné alelnöknő és végül az egyesület ügyeit mindig szíven viselő választmányi tag: Szabó Rezsőné haláláról. Azután az elmúlt esztendő működéséről nyújtott egy összefoglaló képet, melyből megismerhettük azt a szép, emberszerető munkát, melyet a Nőszövetsége az elmúlt 1938. évben is kifejtett. Ezekből megemlítendőek a gyűléseken kívül a költőkék, a febr. 15-én rendezett műsoros táncestély és az október 1-én rendezett templomi hangverseny. A Napközi Otthont csak szűk keretek között lehetett fenntartani, mert az egyházközség az építések miatt nem tudott erre a célra helyiséget bocsátani rendelkezésére. 1938 őszén már nem nyitották meg a Napközi Otthont, de azért a rászorultakon segítettek, mert nagyobb mennyiségű zöldséget bocsátottak a rászorultak rendelkezésére. Az aranyostordai birtokosok nagymennyiségű adománya tette lehetővé a szeretetnek ezt a munkáját. Fedezte ez évben is egy örökbefogadott fiúnak ellátási és tanulmányi költségét, mikor egy kövendi házaspár örökbefogadta az eddig nevelt fiút. A városi pártfogó egyesület felkérésére a kiskoru bűnözők felügyeletéről tagjai segítségével gondoskodott. A főgimnázium arra rászorult tanulóinak ruháit több ízben megfoltozták, ez által is pótolni akarták a szülői ház gondosságát.

A július hó első napjaiban rendezett ifjusági konferencia szá-

mára ingyen átengedte halltermét, az ifjuság számára közebédet rendezett. Részt vett a Méhészeti Egylet által rendezett kiállításon, a régi torockói szoba és régi kézi munka kiállításával aranyérmert nyert. Junius hó 2-án teát adott Forster leltya hollandi papnő tiszteletére az ifjuság bevonásával. Az elemi iskolás gyermekek számára minden nap egy pohár meleg tejet juttattak. Több beteg és tehetetlen rászorultat segélyeztek, két izben temetési segélyt, kamatnélküli kölcsönt pedig több esetben nyujtottak. Az egyetemi hallgatók kölcsönkönyvtárához 500 lejjel járultak hozzá. A Lutheránus Nőkszövetsége által rendezett bazáron részt vett kiállított tárgyakkal. Gyűjtőivekkel házról-házra való járással 29.650 lejt gyűjtött. A hallteremből a ruhatárral együtt begyűlt 52,935 lej, tagdíjakból és adományokból 4500 lej, Napközi Otthonra önkéntes felajánlásokból 6527 lej, karácsonyi perselyekből és gyűjtőiven 12,130 lej.

A bevételekből házbér-, fa- és pénzsegély címen kifizettek 14,315 lejt; tansegélyt középiskolai tanulók között 8969 lejt, a Napközi Otthon fenntartására 10,237 lejt, házbérrre 90,000 lejt, személyzeti kiadásokra 14 474 lejt, irodafenntartás, fűtés, világítás 14,755 lej, tiszteletdíjban 500 lejt, orgonajavításra 500 lejt, Országos Szövetség tagdíjában 1300 lejt, kölcsönt 7100 lejt. A karácsonyi ünnep alkalmával 200 darab szeretetsomagot osztottak szét. Szegénysorsu gyermekeket cipővel és ruhával látták el. A karácsonyi adományok értéke 10,971 lej volt.

A jótékonyági gyakorlat mellett nem feledkezett meg a hitvédelemről sem. A vallásos tudat ébrentartására, az unitárius családok felkeresésére megtettek minden lehetős. 1938 októberében megalakult bibliakörben a vallásos élet elmélyítésével foglalkoztak. Örömmel és köszönettel vette a Nőegylet Dreiszig Istvánné 500 lej adományát biblia és más vallásos könyvek beszerzésére a hiveknek kölcsönadás céljából.

Az egyes szakosztályok jelentéseinek elfogadása után közgyűlés a tisztikart választotta meg a következő három évre, mert a tisztikar megbízatása lejárt. A választás eredménye a következő: Elnök: Csifó Salamonné. Alelnökök: Csató Pálné és Szentmártoni Kálmánné. Titkár: Lőrinczy Zoltánné. Pénztáros: Szathmáry Juliska. Jegyző: Vályi Ilonka. Ellenőr: Dr. Kiss Elekné. Pénztárvizsgálók: Vaska Dezsőné és Tana Ferencné. Választmányi tag: Szigetváry Józsefné. Rövidre szabott tudósításunk egy év nemes munkájáról tesz tanubizonyságot.

Az Ürmösi Károlyné emléke című füzet megvétele alkalmával az elhunyt emlékalapjára a következő adományok folytak be: Özv. Dreschmidt Ferencné Arad 500 lej, Szalontai Béláné Sz.-Keresztur 100 lej, Simó Zoltán 20 lej, Uzoni Gyuláné, Végh Erzsi Brassó, Vajda Péter Szathmár 10—10 lej. Felkérjük az elhunyt költőnő tisztelőit és barátait, hogy az elhunyt emlékére létesítendő alapra szánt adományaikat az „Unitárius Közlöny” szerkesztőségéhez sziveskedjenek eljuttatni.

București-i tárgyalások. *Dr. Varga Béla* püspök úr *Dr. Mikó Lőrinc* egyházi titkár kíséretében március hó elején Bucureștiben volt néhány napig és az egyház ügyeit megtárgyalták a szakminiszterekkel. Így beható tárgyalás alá vették az egyház ügyeit, a kongrua fölemelésének és a felekezeti tanítók fizetésének és a felüggesztett kongruák ügyét. A miniszter urak előzékenyen fogadták az egyházfő előterjesztéseit és megigérték azok teljesítését.

A NUF unitárius tagja. Amint ismeretes, Románia új alkotmányában lefektetett elvek szerint a magyar kisebbség a *Nemzeti Ujjászületés* arcvonalában kisebbségi szakosztályt szervezett. E szervezet vezetőségének egyetlen unitárius tagja Ifj. *Dr. Mikó Lőrinc*. Az ifju ügyvéd afiának, aki a közélet terén, különösen irodalmi téren, már eddig is nagy és értékes munkásságot fejtett ki, sikert és szerencsét kívánunk az új munkamezőn.

Egy félesztendő Dicsőszentmártonban. A dicsőszentmártoni unitárius gyülekezet őszi lelkipásztora csaknem egy fél-százados munkálkodás után nyugalomba vonult s az egyház-község élére új vezető került. Új ember került a régi helyére ifju lelkesedéssel, friss energiával s a lelkekben egy vágy élt csupán: az új vezetés alatt új élet, friss, lüktető, eleven élet áradjon! S ime a kép bámulatos eredményt mutat az utóbbi félév lefolyása alatt. Bizonyosságot nyújt, hogy megfeszített erővel, odaadó munkával és kitartással gazdag aratást érhetünk. A szervező és újraépítő munka a múlt év augusztusában veszi kezdetét, mikor elfoglalta állását az új lelkész. Már augusztus 27-én jólsikerült majálist rendez az egyházközség s aztán ahogy segítőtársat kap az új lelkész a melléje kinevezett Kiss Zoltán segéd-lelkész szemlélésében, még nagyobb lendülettel indul meg az alkotó munka. A vallás-erkölcsi és egyháztársadalmi munkán kívül, mely a templom és a különféle egyletek kebelén nyer megoldást, egymást követik a kulturális megmozdulások, a műkedvelő, szórakoztató, anyagilag és erkölcsileg építő és erősítő estélyek megrendezése Október 29-én szüreti mulatságot rendeznek. November 26-án előadják az „Érettségi“-t nagyon szép sikerrel. 1939 január 1-én Petőfi ünnepélyvel egybekötött bált tartanak. Majd január 15-én Radnóton megismétlik az „Érettségi“ előadását s január 22-én Dombón.

Radnóton ezáltal gyarapítják az unitáriusok tekintélyét az erkölcsi és anyagi sikernél fogva, melyet az előadással elértek. Az itt begyűlt tiszta jövedelemnek felét e leányegyházközség javára fordítják. Február 12 re a székelykereszturi unitárius főgimnázium tanárai és növendékei részére egy tanulmányi kirándulást készítenek elő, mellyel kapcsolatosan gazdag műsorú programos estélyt tartanak. Ennek jövedelméből 5800 leit juttatnak a gimnáziumnak. S közben egy új unitárius műkedvelő gárdával készülnek a „Vereshaju“ előadására, melyet február 21-én nagy sikerrel elő is adnak. Mindezek az erkölcsi és kulturális siker mellett nagyban hozzájárultak az egyházközség megerősítéséhez, mivel kb. 28 ezer leivel gyarapították az egyházközség vagyonát s azonkívül a kereszturi gimnáziumnak, radnóti filiának és dombói egyházközségnek több mint 10.000 leit jövedelmezett. A félesztendő képe nem lenne azonban teljes, ha kimaradna egy nagyon fontos és üdvös akciónak a megemlézése, mely kéthetes kitartó munka után meghozta 1938 karácsonyára az egész egyházközség boldogságára a kellemes ünnepi öömöt, a szép karácsonyi ajándékot, azt aényt, hogy fűtött és világított templomban hallgathatta a gyülekezet az istenigéjét. Ez az eredmény is több mint harmincezer leibe került, mely összeget a hívek gyűjtés útján hozták össze. Alig haladja meg az odaadó munkásság a féléves időt s a papitelken újabb harmincezer leies költséggel új csűr és új kerítések fogják bizonyítani az Istenben bizó, lelkesen munkáló, egyházukat szerető és ezért nagy áldozatokat is hozni tudó unitáriusok akaraterejét s azt az igazságot, hogy megértéssel, jóakarattal, bölcs belátással és összefogással hatalmas dolgokat tudunk cselekedni.

Megszólaló.

Doktorrá avatások. Március hóban *Dr. Rednik Tamásné Dr. Gyergyay Juditot*, Dr. Gyergyay Árpád világhírű orvostanár leányát a kolozsvári egyetem orvosi karán az orvostudományok doktorává avatták. A Gyergyay család kiválóan orvosi familia, úgy szólva vérukké vált a gyógyítás tudománya és művészete. Az orvosnőnek doktorrá avatása alkalmából sok szerencsét kívánunk. — *Nagy Vilmos* ny. árvaszéki ülnök, jelenleg az Iratterjesztő irodai vezetőjének tehetséges és nagy reményekre jogosító fiát *Nagy Zoltánt* március 25-én a kolozsvári egyetem orvosi karán az összes orvostudományok doktorává avatták. Itt említjük meg, hogy a térd sportsérüléseiről irt nagyterjedelmű orvosi értekezése, mint a sebészeti klinika külön kiadványa könyvárusi forgalomba is került. A törekvő ifju doktornak sok sikert és szerencsét kívánunk.

Házasság. *Gál Endre* gépészmérnök és *Ferencz Zsuzsika* március hó 4-én házasságot kötöttek. Az egyházi áldást Dr. Varga Béla püspök adta reájuk. Az ifju párnak sok örömet, szerencsét és sikert kívánunk egy hosszú boldog életen át.

Bihari és nagyváradi egyházközségi hírek. *Biharon január 1-én kezdődött a konfirmálók hitoktatása*, egyelőre heti három alkalommal. Amennyiben mindnyájan otthon lesznek, kettő jelenleg távol van, áldozócsütörtökön 8 unitárius növendék tesz vallást hitéről.

A *bihari egyházközség* február 9-én tartotta évi rendes közgyűlését, mely alkalommal választások is voltak. Gondnok lett újabb 3 évre Bereczky Dániel; keblitanácsosokká újraválasztottak a régiek közül Biró Lajos, Kéri Károly, Id. Szabó József, míg a keblitanács új tagjai K. Szabó István és Id. Szűcs Mihály lettek. Pénztárossá újabb 3 évre Székely Sándor, egyháziakká a keblitanács előterjesztése alapján Bordás Ferenc és Kiss Albert választott meg. A közgyűlés kimondta, hogy a 2¹/₂ kat. holdnyi temetőnek az egyházközség által használt 1 hold területű részét, a jóvedelem fokozása céljából, lucernával kell bevetni. A szükséges vetőmagot, trágyát ott a gyűlésben megajánlták, a szükséges munkát is készséggel vállalták az áldozatkészségükről többször bizonyoságot tevő tagok, a gondnok példáját követve.

A *Nőszövetsége 1939. év február hó 26 án este teaestélyt rendezett táncsal egybekötve a Gazdakör nagytermében*, ahol bár összezsufoltan, éjfélutánig a legkedélyesebb hangulatban és rendben mulatott a nagyszámu közönség. Ez estély is az unitárius összejövetelek sikerének volt újabb bizonyága; a siker pedig a buzgón munkálkodó nőszövetségi tagok és férfiak összetartásának és áldozatkészségének jutalma.

Házasságok. Örömmel közöljük, hogy ez évben alapított családot Biharon az első unitárius ifju. Szabó Ferenc afia január hó 28-án kötött házasságot Felföldi Emma református hajadonnal Paptamásiban. Egy másik bihari ifju testvérünk: Rostás János, február 22 én tartotta esküvőjét Veres Piroska református vallásu nagyszántói hajadonnal. Mindkét ifju párnak boldog életet, sok szerencsét kívánunk; az örömszülőknek és a kiterjedt rokonságnak legyen öröme az ifjak családi jóléte.

Nagyváradon január 15-én volt az évi egyházközségi közgyűlés a Sas-palotában levő helyiségben. A közgyűlés időszerű ügyekkel foglalkozott, végül választások voltak. Brassóba áthelyezett Gönczy Sámuel tisztviselő helyébe egyházközségi jegyzővé Oláh Márton nyug. tisztviselő afiát; keblitanácsi tagok közé Tauglicht Jolán, Szűcs Jánosné urasszonyokat és Székely Ilonka gyógyszerészkisasszonyt választotta be; az egyházi tisztségre Balázs Gergelyt és Baranyay Mátét állította a közgyűlés egyhangu akaratára. Kimondta a közgyűlés az egyházközség önkéntes megadóztatását, mert meg van a reménysege az iránt, hogy minden unitárius tudja, mivel tartozik egyházával szemben és önként vállalja magára annak terheiből is a magához méltó részt. Isten éltesse a tisztikar új tagjait, akik megbízatásukat szívesen vállalták, hogy építői legyenek itt az unitarizmus jövőjének. Isten áldása legyen hűséggel, buzgósággal végzett munkájukon.

Kérelem. A Meadville Teológiának történelem tanszékének profeszora azzal a megkereséssel fordult hozzám, hogy állítsak össze egy teljes fényképsorozatot az összes erdélyi unitárius egyházközségek templomáról, ha van iskolájáról és bármely más egyházi épületről, parochia, kántori lakás stb. Ennek a kedves kötelesség-

nek én azonban csak úgy tehetek eleget, ha a Közlönyön keresztül azzal a kéréssel fordulok lelkész kollégiumhoz, hogy templomaikról és bármely más egyházközségükben lévő egyházi épületeükről, legkésőbb május 15 ig címekre egy példányt küldeni szíveskedjenek. Az album összeállítása is időbe kerül, s így a később érkezett képek nem az én hibám lesz, ha kimaradnak. Remélem nem szükséges kérésemet megismételni, mert hiszen minden lelkész atyánkfia készséggel fog eleget tenni fenti kérésemnek, mely azt a célt szolgálja, hogy minél szélesebb körben megismertessen minket, utánnunk érdeklődő külföldi unitárius hittestvéreinkkel. *Harringtonné Szánthó Vilma*, Morschongel 9, Leiden, Hollandia.

Eladó egy régi erős nagy íróasztal. További felvilágosítást ad a D. F. Egylet irodája Cluj, Unitárius Koll, II. em. 22 ajtó.

A București unitárius egyházközség hírei.

Anyakönyvi bejegyzések: *Keresztelés:* Jankó József és neje Hadnagy Berta *András* nevű fia megkereszteltetett január 15-én. Péter István és neje Blaga Erzsébet *András* nevű fia megkereszteltetett március 5-én. *Esketés:* a polgári házasságkötés után egyházunk áldásában részesültek: Jakab A. Gergely r. kath. vallású ifju és Fülöp Zelma unitárius vallású hajadon jan. 29-én, valamint Daczó Márton unitárius vallású ifju és Sárosi Boriska r. kath. vallású hajadon február 12-én. *Halálozás:* Simonffy Gizella 22 éves hajadon eltemetett március 20-án. Simonffy Tamás keblitanácsosunk leányát veszítette el az elhunytban. Ugy neki, mint kedves családjának őszinte szívvel kívánunk vigasztalódást.

Az esperesi vizitáció egyházközségünkben április 29-én és 30-án lesz. 30-án d. e. fél 11 órai kezdettel ünnepi istentiszteletet s utána esperesi látogatás alkalmából rendkívüli közgyűlést tartunk. Kívánatos lenne, hogy úgy az istentiszteleten, mint a közgyűlésen híveink minél nagyobb számban lennének jelen. Közgyűlés után közebed lesz. Ebédjegy ára személyenkint 100 lei. Ugyanazon családból 2, vagy több személy után személyenkint 75 lei. Jelentkezni lehet a Lelkészi Hivatalnál, vagy telefonon (4-45-65) Németh Ernő egyházközségi gondnok urnál.

Május elsején kirándulást rendez Ifjusági Körünk, melyre az egyházközség híveit és az érdeklődőket szeretettel meghívja. Kirándulás helye a Pantelimoni erdő. Indulás Lelkészi Hivataltól d. e. 9 órakor. Csatlakozás a Gara de Estnél fél 10 órakor. (46. sz. autóbusz a Pantelimoni erdőig).

Az Unitárius Közlönyre előfizetési díjat, illetve adományt adtak: Darkó János 50, Gergely Károly 40, Karaki János 40, Marosi Ferencné 36 és Jilig Ferencné 200 leit.

Egyházi adót fizettek 1938-ra Filep Árpád 300 lejt; 1939-re Orbán Kálmán 250, Rácz Gyula (áprilisre) 500, Karaki János 200, Gergely Károly 100, Földeş Márton (I—III), Jilig Ferencné 600.

Báli védnöki díjat fizettek Dr. Gyergyay Árpád 100, Szentmártoni József 200, Dr. Varga Béla 250, Dr. Kiss Elek 200, Vári

